

Skoleeksempel: Kartlegging og skjøtsel i et naturreservat – helt på ekte!

Kristine Bakkemo Kostøl

Første bud for å gjøre uteundervisning lavterskel, er å benytte seg av skolens umiddelbare nærmiljø. Ofte finnes det flere muligheter rett utenfor døra enn det man tror, men det er ikke til å stikke under en stol at noen skoler er hakket mer heldige enn andre. For eksempel kan nærmeste nabo være et naturreservat.

På en høyde med sjøutsikt, ikke så langt fra Oslo sentrum, ligger Kongshavn videregående skole. Der ønsket naturfaglærerne på Vg1 å jobbe med økologi og biologisk mangfold. Aller helst ville de bruke det grønne området rett utenfor skolen – Ekebergskrånningen naturreservat. Naturreservater er strengt regulerte, og lærerne tok derfor kontakt med Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus for å undersøke hva som var mulig å gjøre. I tillegg til å lære om økologi og biologisk mangfold, håpet lærerne på å ansvarliggjøre elevene og få dem til å ta litt «eierskap» til reservatet ved siden av skolen. Var det kanskje noe nyttig elevene kunne bidra med, slik at Statsforvalteren også fikk noe ut av det? Denne samtalen ble begynnelsen på et fruktbart samarbeid over tre år om blant annet ramsløk, gravbergknapp og russekål.

Ekebergskrånningen naturreservat med Kongshavn videregående skole oppe til venstre.
Foto: Ryan Hodnett, CC BY-SA 4.0

Et oppdrag til elevene

Ekebergskrånningen naturreservat er en av Norges mest verdifulle lokaliteter for sørøstlig varmekjær kratt- og bergflatevegetasjon. Området har et rikt artsmangfold med mange rødlistede arter og har, nasjonalt sett, et veldig høyt mangfold av busker og trær.¹ Statsforvalteren ville svært gjerne at elevene på Kongshavn videregående skole skulle bidra i arbeidet med å ta vare på den spesielle og rike naturtypen, som

nærmest befant seg i skolegården deres. De fortalte at den største utfordringen med framtidig bevaring av artsmangfoldet, trolig er gjengroing og forekomst av fremmede arter, som på sikt kan fortrenge de truede artene som vokser der i dag. For å hjelpe Statsforvalteren fikk derfor elevene i oppdrag å overvåke og skjøtte verdier og trusler knyttet til ramsløk og noen utvalgte fremmede arter. Helt konkret skulle elevene registrere forekomsten av ramsløk og plukkskadet ramsløk og registrere og fjerne gravbergknapp – en fremmed art med stort spredningspotensial i reservatet. I tillegg ønsket Statsforvalteren bedre oversikt over utbredelsen av de fremmede artene kanadagullris, russekål, platanlønn, kjempeslirekne, parkslirekne og hagelupin og hjelp til å fjerne disse.

Lærerne ble kjempebegeistret over både samarbeidet og oppdraget. Statsforvalteren ønsket jo hjelp av elevene helt på ekte! Dette ble dermed en glimrende mulighet til å koble økologi-fagstoff til en konkret anvendelse som var nyttig og meningsfull for noen utenfor skolen. Statsforvalteren ønsket i tillegg å kartlegge utviklingen i reservatet over tid og finne fram til de mest effektive tiltakene for å minimere gjenvekst av fremmede arter. De ble derfor enige med lærerne om at arbeidet skulle foregå over en periode på tre år. Elevene skulle luke og gjøre registreringer hver høst og vår og overlevere resultatene sine til de neste Vg1-elevene, som så skulle registrere gjenvekst og eventuelle nye forekomster og fortsette lukingen. Alt arbeidet og elevenes resultater og betraktninger skulle dokumenteres i en årlig rapport.

Ramsløk. Foto: Colourbox

Gravbergknapp. Foto: Oddvar Pedersen / Artsdatabanken, CC BY 4.0

Kanadagullris. Foto: Hans/Pixabay

Gjennomføringen

Våren 2020 var det klart for første gjennomføring. Statsforvalteren kom til skolen, presenterte oppdraget for Vg1-elevene og fortalte om Ekebergskrånings arts mangfold og hvorfor vern av området er viktig. Etter at elevene hadde brukt litt tid på å gjøre seg kjent med området og begynt å tenke på hvordan de skulle gå fram for å løse oppdraget, fikk de opplæring i felt i hvordan ulike arter kunne registreres og eventuelt fjernes. Elevene fikk også øve seg på å gjenkjenne arter i felt og en innføring i hvordan godt dokumenterte artsfunn kunne registreres hos Artsdatabanken.

Med oppdraget som bakteppe, satte lærerne og elevene i gang med arbeidet, som hele tiden vekslet mellom undervisning inne og ute: Inne i klasserommet hadde elevene teori knyttet til økosystem, arter og biologisk mangfold. Ute i reservatet fikk de se dette i praksis og øve seg på å lete etter og gjenkjenne rødlistede og fremmede arter. Inne i klasserommet studerte elevene feltmanualer fra Statsforvalteren og planla hva de skulle gjøre. Ute i reservatet jobbet de med kartlegging, registrering og luking.

Manglende sammenheng mellom det som skjer i klasserommet og utenfor, er en vanlig utfordring når lærere samarbeider med eksterne, eller når elevene har undervisning på andre læringsarenaer.² Her kan bruk av oppdrag være et godt didaktisk verktøy for å «binde det hele sammen». Oppdraget fra Statsforvalteren gjorde det lett for lærerne å skape sammenheng mellom alt som skjedde i undervisningen. Teorien elevene skulle lære seg og undersøkelsene og tiltakene som måtte gjøres i felt, ble hele tiden koblet til oppdraget elevene hadde fått – det overordnede målet for både lærerne og elevene ble å svare på oppdraget på en god måte.

Før sommeren oppsummerte elevene sine funn og resultater i en skriftlig rapport, som ble sendt til Statsforvalteren. De var godt fornøyde, skrøt av arbeidet og takket så mye for hjelpen. På høsten ble oppdraget så gitt videre til skolens nye vg1-elever, som fortsatte skjøtselsarbeidet gjennom et helt skoleår, før de igjen presenterte sine resultater og gav stafettpippen videre til enda et nytt kull med Vg1-elever.

Hva satt elevene igjen med?

Etter endt samarbeid var både lærere, elever og Statsforvalteren godt fornøyde med samarbeidet. Lærerne var særlig fornøyde med elevenes økte forståelse av hvordan økologer jobber og hvordan man planlegger og gjennomfører undersøkelser i felt. De trakk også fram hvor mye elevene hadde lært av å skrive en rapport, som skulle være både forståelig og nyttig for eksterne. Positive elever, god arbeidsinnsats og en opplevelse av at arbeidet var meningsfylt, var andre beskrivende stikkord – elevene skulle jo tross alt hjelpe til helt på ekte! Og ekte hjelp ble det. Statsforvalteren fikk hjelp til å drive skjøtsel, og de fikk bedre oversikt over de fremmede artene i reservatet – verdifull informasjon som de kunne ta med seg i det videre arbeidet med å ta vare på det unike biologiske mangfoldet i Ekebergskrånings naturreservat.

Noter

1 Faktaark fra Miljødirektoratet, <https://faktaark.naturbase.no/Vern?id=VV00002671>

2 Anderson, D., Kiesel, J., & Storksdieck, M. (2006). Understanding Teachers' Perspectives on Field Trips: Discovering Common Ground in Three Countries. Curator: The Museum Journal, 49(3), 365–386.

3 Remmen, K. B., Frøyland, M. (2017). «Utvidet klasserom» – Et verktøy for å designe uteundervisning i naturfag. Nordic Studies in Science Education, 13(2), 218–229.

Denne artikkelen har tidligere vært på trykk i Naturfag 1/25

